

отриманої інформації та результатів діяльності, подолання інерції мислення, критичне сприйняття дійсності, підтримання міжособистісних стосунків, моральне самовизначення.

Оцінно-результативний компонент обумовлює формування досвіду системного сприймання та оцінювання результатів творчої діяльності, самоусвідомлення творчого потенціалу, визначення умов, дій, що привели до успіху у напрямку розробки та удосконалення об'єктів харчової галузі, визнання власної гідності, поваги до себе, віри у власні можливості.

Отже, врахування компетентнісного підходу є необхідною умовою сучасної підготовки майбутніх фахівців харчової галузі до творчої професійної діяльності та формування технологічної, організаційно-управлінської, експлуатаційної, проектної, науково-дослідної компетенцій як сукупності знань, умінь, навиків та професійно важливих якостей, необхідних для виконання виробничих функцій технологом харчової галузі.

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНОГО СПРЯМУВАННЯ

Дуб В.В., канд. техн. наук, доц.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Важливість інтелектуальної власності (ІВ) для міжнародного співтовариства неухильно зростає. Інституції, що забезпечують функціонування та розвиток ринку інтелектуальної власності стають одними з провідних гравців на світовому ринку. Науково-технічний та економічний розвиток ринку сьогодення характеризується глобалізацією, посиленням конкуренції, а також збільшенням кількості працівників, що зайняті високоінтелектуальною працею.

Останнім часом у світі посилюється тенденція до активізації діяльності з подання заявок на об'єкти інтелектуальної власності. Так, згідно зі статистичними даними про патентну активність країн Всесвітньої організації інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization (WIPO)), патентні реєстрації у 2017 році в усьому світі досягли 3,17 млн, що на 5,8% більше, ніж показники у 2016 році. Обсяг подання знаків на товари та послуги становив 12,39 млн, що на 26,8% більше, ніж у 2016 році. Слід зазначити, що звіти з патентної активності країн, як правило, запізнюються на один рік, оскільки потребують міжнародного порівняння після публікації даних національними патентними службами.

Протягом 2017 року Китай залишався головною рушійною силою в глобальному зростанні заявок на об'єкти ІВ. Подання документів на патенти в Китаї зросло на 14,2%, на знаки для товарів та послуг на 55,2% за 2017 рік. Ці високі темпи зростання показників підвищили частки Китаю у світових патентних заявках та заявках на знаки для товарів та послуг до 43,6% і 46,3% відповідно.

Стосовно інших країн, що є лідерами в діяльності, пов'язаній з інтелектуальною власністю, слід відзначити Японію та Сполучені Штати Америки. Ці країни демонструють значне зростання подання знаків для товарів та послуг – відповідно на 24,2% та 12,6%, хоча в обох країнах майже немає зростання кількості патентів на винаходи. У Республіці Кореї протягом 2017 року спостерігалось зменшення кількості заявок на патенти та знаки для товарів і послуг другий рік поспіль. Інші помітні тенденції включають значне збільшення обсягу поданих документів на знаки для товарів та послуг в Ісламській Республіці Іран (+87,9%), Великобританії (+24,1%) та Канаді (+19,5%). Що стосується подання заявок на промислові зразки у 2017 році, то тут демонструють значне зростання Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії (+92,1%), Іспанія (+23,5%) та Швейцарія (+17,9%).

Загалом за рейтингом WIPO загальної (резидентської та закордонної) діяльності з подання ІВ (винаходи) за походженням протягом 2017 року перша десятка країн виглядає таким чином у зазначеній послідовності: Китай, США, Японія, Республіка Корея, Німеччина, Франція, Великобританія, Нідерланди, Італія. Згідно з цим рейтингом Україна серед 100 найбільш розвинених країн світу займає 32-гу позицію, що є досить непоганим результатом. Якщо провести порівняння за кількістю заявок на патенти на винаходи серед країн пострадянського простору (резидентських та закордонних), Україна займає друге місце після Російської Федерації, яка займає 12-ту сходинку.

Аналізуючи резидентську діяльність із подання ІВ (винаходи) протягом 2017 року, слід зазначити, що перша десятка країн виглядає таким чином: Китай, США, Японія, Республіка Корея, Німеччина, Франція, Російська Федерація, Великобританія, Іран, Індія. Згідно з цим рейтингом Україна займає 25-ту позицію, що є досить непоганим результатом. Якщо провести порівняння за кількістю заявок на патенти на винаходи серед країн пострадянського простору (резидентських), то Україна займає друге місце після Російської Федерації, яка займає 7-му сходинку.

З огляду на все вищесказане, слід зазначити, що під час аналізу ситуації у сфері ІВ WIPO керується абсолютними показниками, а не питомими відносно валового внутрішнього продукту чи одного мешканця. Так, починаючи з 2004 року Республіка Корея мала найбільшу кількість патентних заявок на одиницю в 100 доларів США валового внутрішнього продукту. Однак його співвідношення резидентних заявок до ВВП за останні чотири роки показує щорічний показник зменшення. Китай має друге найвище співвідношення, після якого йдуть Японія, Німеччина, Швейцарія, Великобританія, Фінляндія, Данія, Люксембург та Швеція. Слід також відзначити, що всі країни з Топ-20 за походження, за винятком Китаю, Індії, Ісламської Республіки Іран та Російської Федерації, є країнами з високим рівнем доходу.

Відносно питомих показників на одну особу в країні можна навести такі цифри: Японія – 1 заявка на 275 осіб (за іншими даними 1 заявка на 398 осіб); Корея – 1 заявка на 326 осіб; Німеччина – 1 заявка на 469 осіб; США – 1 заявка на 623 особи; Китай – 1 заявка на 1058 осіб. В Україні для порівняння 1 заявка припадає на 3422 мешканці.

Розглядаючи ситуацію з поданням заявок на об'єкти ІВ в Україні згідно з показниками діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» за 2018 рік, можна відзначити, що кількість заявок на об'єкти ІВ перевищила показник попереднього року на 2,5%. Збільшилася активність у поданні заявок на знаки для товарів і послуг (+2,2%) та промислові зразки (+22,7%). Майже не змінилася активність у поданні заявок на корисні моделі (+0,1%). Дещо зменшилася активність у поданні заявок на винаходи (-2,1%).

Протягом 2018 року найбільш активними серед національних заявників – юридичних осіб були організації, які працюють у галузях «Освіта» і «Наукові дослідження та розробки» (89,9%). Так, у галузі освіти подана 4951 заявка на винаходи і корисні моделі (66,4% від загальної кількості), а науковими організаціями – 1753 заявки (23,5%). Найактивнішими серед закладів вищої освіти, підпорядкованих МОН України, були: Національний університет харчових технологій – 327 заявок (11,1% від загальної кількості заявок на винаходи і корисні моделі, поданих заявниками цього міністерства); Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» – 226 заявок (7,7%); Вінницький національний технічний університет і Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 153 та 152 заявки відповідно (5,2%

та 5,1%); Одеська національна академія харчових технологій – 116 заявок (3,9%); Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова – 102 заявки (3,5%).

У переліку з 29 закладів вищої освіти, наведеному Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та державним підприємством «Український інститут інтелектуальної власності», за 2018 рік ХДУХТ немає. Але згідно з переліком усіх підприємств та організацій України, які отримали найбільшу кількість патентів на винаходи і корисні моделі за період 2014–2018 років, ХДУХТ займає 35-те місце.

На наш погляд, для адекватної оцінки ситуації у сфері ІВ окрім абсолютних показників діяльності необхідно користуватися питомими показниками як у межах України, так і на міжнародному рівні. Наприклад, ми не можемо порівнювати за показниками Кокосові острови, які займають за населенням 236-те місце, з Китаєм, який займає 1-ше місце. До речі, слід відзначити, що Україна за населенням займає 31-ше місце (дані 2015 року), а за патентними показниками 25-ту та 32-гу позиції. Складаючи рейтинги ЗВО, доцільно також користуватися питомими показниками.

Підвищити показник інтелектуального потенціалу університету та країни в цілому можна за рахунок формування відповідного потенціалу у молоді. На сьогодні близько 30 ЗВО України готують фахівців у сфері інтелектуальної власності. У нашому університеті фахівців з інтелектуальної власності не готують, але згідно з наказом МОН України № 811 від 20.10.2004 р. «Про запровадження у вищих навчальних закладах навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність» з 2005 року дисципліна «Інтелектуальна власність» викладається для студентів усіх спеціальностей на кафедрі устаткування харчової та готельної індустрії ім. М.І. Беляєва.

Які ж здобутки отримано за минулий період? Протягом цього періоду студенти нашого університету під керівництвом викладачів кафедри неодноразово брали участь у створенні об'єктів інтелектуальної власності, ставши співавторами патентів на винаходи та корисні моделі, участь у роботі конференцій різного рівня та направляли роботи на всеукраїнські конкурси студентських наукових робіт з інтелектуальної власності.

Так, у березні 2011 року студентка Навчально-наукового інституту харчових технологій та бізнесу (ННІХТБ) Шестопалова Юлія отримала диплом III ступеня за перемогу в III Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з інтелектуальної власності (керівник роботи – к.т.н., доц. В.В. Дуб). Цей конкурс студентських

наукових робіт проходив на базі Приазовського державного технічного університету (м. Маріуполь). На конкурс було подано більше 30 робіт.

20 березня 2015 року студентка ННХТБ Сімакова Анна отримала диплом III ступеня за перемогу в II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з інтелектуальної власності (керівник роботи – к.т.н., доц. В.В. Дуб). Науково-практична конференція за підсумками II етапу Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з інтелектуальної власності проходила на базі Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка (м. Київ). На цей конкурс студентських наукових робіт з інтелектуальної власності було надіслано 61 роботу з 32 закладів вищої освіти України III–IV рівня акредитації.

Підсумовуючи все вищесказане, слід відзначити, що на кафедрі устаткування харчової та готельної індустрії ім. М.І. Беляєва функціонує навчально-наукове спрямування «Інтелектуальна власність», що сприяє підвищенню інтелектуального рівня молоді та є запорукою підвищення інтелектуального потенціалу університету зокрема та України загалом.